

Практична упутства

Орезивање младих воћака

ОРЕЗИВАЊЕ у воћарству претставља један од најважнијих радова о коме, међутим, наши произвођачи имају најмање знања.

Данас се у нашој Републици, а нарочито на социјалистичком сектору, подижу прилично велики воћни засади, па неће бити сувишно да се овдје позабавимо основним принципима по којима ову радњу треба изводити.

Орезивање воћака има, углавном, три циља. Уколико се оно примјењује код младих воћака, тада има, најчешће, за сврху образовање круне. Ако се, пак, изводи код старијих воћака, онда му је, обично сврха обезбјеђење редовне родности воћака или њихово подмлађивање.

Начелно, воћке се могу орезивати преко цијеле године, па према томе, ако орезивање обављамо у периоду вегетације воћака, онда такво орезивање називамо зеленим или љетним, за разлику од зимског које се обавља кад су воћке у стању мировања.

Осим по времену када се врши орезивање, разликујемо га још и по начину и степену извођења. По начину резидбе, наиме можемо имати скраћивање и прорјеђивање, а по степену орезивања имамо кратку и дугачку резидбу.

За правилну примјену орезивања треба имати на уму да сок код воћке циркулише утолико брже у грани, уколико је њен положај усправнији. Из овога разлога гране које расту вертикално јаче изграђују дрво, а мање су родне од хоризонталних или повијених грана. Исто тако треба водити рачуна и о томе да се вршни пупољци развијају брже од бочних.

Најзад, треба знати да гране добијене кратком резидбом дају јаке, али мање родне љеторасте, од грана добијених дугачком резидбом.

Није нам могуће, у малом простору, обухватити све циљеве орезивања, зато ћемо овдје размотрити само ону резидбу која се обавља код младих воћака и сврху образовања правилне круне.

Сваком воћару је познато да млада воћка-садница при ваћењу из расадника изгуби добар дио жила које остану у земљи.

Приликом ове радње бивају нарочито уништене најситније и најосјетљивије жиле зване сисалице. Усљед тога редуцирани број жила не би био у стању да снабдијева водом и храном неорезану круну саднице. Из овога разлога јасно проистиче потреба да ново засађене саднице треба на прољеће орезати, односно изградити им основу будуће круне.

Правило је да се код јабучастог воћа љетораст и круне скрате за половину, а код коштичавог воћа још јаче тј. треба уклонити 2—3 љетораста.

При извођењу резивања треба имати на уму да ће из пулољака израсти најприје младар, који ће постати љетораст, а из овога, уколико га оставимо као основну грану, постаће све јача грана која, због својих размјера, треба доста простора.

Посматрајући природни развој круне код појединих воћака примијетићемо код неких од њих изразито пирамидалне и уске круне, док код других широке и ниске и, најзад, округле или овалне облике круне.

Уколико природни развој круне није био ничим спријечен, тада у њој у средини наилазимо главно продужење стабла на коме се бочно налази неколоко основних грана.

Код извјесних врста воћака, као што су орах, крушка и трешња, централно продужење стабла расте право у висину, јаче од свих осталих грана, избацујући бочно на одређеним размацима, стално нове основне гране. На овај начин ствара се висока пирамидална круна.

Међутим, код других воћака, као што су јабука, шљива, кајсија, вишња и др. централно продужење стабла не расте право, већ се повија или заостаје у порасту, не прелазећи јачину бочних основних грана. У овом случају добија се округласта или плjosната круна, што је случај код многих сората јабука, кајсија и др.

Уколико, из ма кога разлога, изостане развој средњег продужења стабла, добија се котласта круна.

Из наведених случајева можемо закључити да сама природа даје појединим врстама воћака разне облике круна, а про-извођач треба при резивању и формирању круне да младој вошки помогне да добије такву круну која ће моћи да доноси што више плода. Према томе, основне гране круне треба да буду толико јаче да могу да понесу терет плодова. Осим тога, круна треба да је толико проријеђена да у њу лако приступају ваздух, сунце и свјетлост.

Природна пирамидална круна обично се даје крушци, јабуци, трешњи и орачу, а котласта брескви. Код осталих врста воћака примјењују се оба ова облика.

При формирању пирамидалне круне остављају се највише 4 бочне основне гране и средње продужење. Садница извађена из расадника обично има више бочних грана него што је потребно

за формирање пирамидалне круне. Према томе, изабраћемо 4 гранчице правилно распоређене, док ћемо остале отсјећи. Одбране гранчице орежу се на спољни пупољак. Након резидбе вршни пупољци на свим бочним основним гранама треба да буду отприлике на истој висини, док средње продужење треба да буде 15—20 см. дуже тј. више од основних грана. Љетораста намијењени за будуће основне гране скрате се, према врсти воћке, како смо напријед нагласили.

Код образовања котласте круне треба, као основу будуће круне, узети три основне гране, које треба да су распоређене на све стране, док се централно продужење уклони.

Основно правило при образовању круне своди се на то да се сијече и скраћује само оно што се неизоставно мора орезати или скратити, тј. треба резати што мање, јер свако јаче орезавање за воћку значи слабљење.

Б. М.

О прољетној садњи и њези младих воћака у првој години

ДЕШАВА СЕ, из било којих разлога, да нијесмо у могућности извршити јесењу садњу воћака, које намјеравамо узгајити у своје воћњаку. Томе могу бити узрок различите сметње, а најчешће временске непогоде, немање на време воћних садница, као и недостатак радне снаге, па се на време не изврши припрема земљишта за ову садњу. У том случају морамо мислити о прољетној садњи, која, правилно и на време спроведена, може бити такође врло успешна, па чак појединих година и препоручљива.

Прво морамо обратити пажњу на обезбјеђење одговарајућег броја квалитетних садница. Најбоље је да се саднице узимају из расадника непосредно пред садњу, пошто ће тако бити најбоље очуване од евентуалног измрзавања и других разних оштећења. Али пошто ми имамо доста мјеста која су удаљена од расадника и са slabим саобраћајним приликама, то је набавка садница у то доба отежана и несигурна, јер се и рок прољетне садње своди на релативно кратак временски период. Зато је у таквим приликама боље саднице набавити у јесен, па ако нијесмо у могућности да их посадимо исте јесени, очувати их за прољетну садњу.

Приликом набавке мора се водити рачуна о квалитету воћних садница. Воћни расадници обично издају саднице старе 1—3 године, што највише зависи од врсте и начина одгајивања. За јабучасто воће најпогодније су двогодишње саднице, а за коштичаво могу бити и једногодишње. Што су саднице старије, то се приликом вађења више повређује коренов систем, па је и код садње проценат примања слабији. Корен, дакле, мора бити што

боље очуван, са што дужим и мање повређеним скелетним жи- лама и што већим бројем ситних жилица. Дебло треба да је пра- вилно одњеговано, право и безо оштећења и повреда на кори, ду- жине различите, већ према начину узгоја који желимо. Саднице такође морају имати правилно формирану основу круне, са основ- ним гранама чији број зависи од врсте и облика гајења. Обично се за јабучасто воће и шљиву, што нас највише моментано ин- тересује, даје пирамидалан облик са 4—6 правилно распоређе- них основних грана, од којих једна централна (воћица) треба да је најбоље развијена.

Да би се очувале од зимског измрзавања, саднице треба у- трапити у довољно дубоке јарке (око 50 см. дубине), које иско- памо на опедном месту. У њих се порађају саднице једна до друге, па им се коренови добро затрпају трошном земљом и лагано нагазе, тако да не остане шупљина између жила. Онда треба набацити још земље, тако да саднице буду у земљи око 30 см. изнад кореновог врата. Треба обратити пажњу и на то, да саднице приликом трапљења буду врховима окренуте на јужну страну и да се предузму потребне мере за обезбеђење од мишева. Врло је важно саднице тачно обележити по сортама и као такве увести у посебан план (скицу), да би се тако избегло непожељно мешање сората и анархичност у воћарској производњи.

Земљиште за пролетњу садњу воћака треба припремити ујесен или током зиме, ако време дозволи, да би у пролеће чим пре могли извршити сађење. Идеално би било да се земљиште припреми риголовањем целе површине намењене за воћњак. Али се у нашим условима екстензивног воћарења то ретко чини, јер је посао врло скуп и, без специјалних плугова са јаком вучном снагом, тешко изводљив. Зато да би бар донекле ство- рили повољне услове за добро примање и даље напредовање посађених воћкица, морамо ископати добре рупе.

Копању рупа приступамо после размрзавања земљишта и утврђеног плана садње. Овде је важно напоменути да не смије- мо никако дозволити густу садњу воћака, што је у прошлости често рађено, па смо од таквих воћака имали мању корист. За правилан размак садње појединих воћних врста и за разне дру- ге појединости, морамо тражити савет од пољопривредног струч- њака.

Рупе треба копати 2 метра у пречнику, дубоке око 60 см., водећи рачуна да горњи, радни слој земље, одбацимо на једну, а доњи слој, здравицу на другу страну. Свака рупа треба да има на средини пободен колац, за који ћемо привезати посађену воћ- ку. Да коље буде дуготрајније, треба кору са њега огулити а део коца који ће бити у земљи премазати катраном, неким кар- болинеумом или га нагорети. Овако ископане и припремљене ру- пе нека остану отворене све дотле до пролећа, како би се земља

под дејством мраза што више уситнила, напунила зимске влаге и проветрила.

У пролеће, чим се мало просуши, треба извађену земљу повратити у рупе, али тако да онај део радне земље (ораница) дође доле, на дно рупе, а здравица горе. Неопходно је потребно да се здравицом, при томе, помеша неколико лопата добро згорелог стајског ђубрета, јер је иначе тај део земље врло сиромашан у хранљивим састојцима, па би посађене воћке у првим годинама слабо напредовале, што би се негативно одразило и на њихов даљи развитак.

Чим у пролеће дозволи време, а најкасније до почетка вегетације (кретања сокова у биљци) и пошто се за неколико дана мало слегла земља у рупама, приступа се садњи воћака. Ако се ради о већем броју садница различитих сората воћа, онда се сађење врши по правилно утврђеном распореду сората, обзиром на оплодњу (опрашивање), о чему морамо тражити савете пољопривредног стручњака. Саднице се пажљиво ваде из земље где су затрапљене, оштрим ножем се загладе већи просеци на жилама, корен се очисти од сувишних жила које се међусобно преплићу, или су много оштећене па се онда цео коренов систем замочи у нешто гушћу смјешу сачињену од воде иловаче и говеђе балеге. Ово зато да се постигне што тјешњи додир између корјеновог система и земљишта, а тиме и сигурније примање. Таква смеша прави се најлакше у једној мањој рупи, коју ископамо на најзгоднијем месту где се врши садња.

Да се садница правилно посади потребна су два човека. Најприје се поред коца, са супротне стране дувања јачих ветрова, ископа рупа толике величине, да се у њу могу правилно сместити жиле дотичне воћке. Дубина ове рупе треба да омогући да се садница посади на ону дубину, на којој је била у расаднику, а да би се жиле правилније распоредиле и што боље довеле у контакт са земљом, на дну рупе се направи хумчица у виду кртичњака. Кад је корен саднице постављен у рупу и жиле се правилно распоредиле на хумчици, један радник лопатом набације на жиле уситњену површинску земљу, а други држи садницу у усправном положају поред коца и трескајући је полако, омогућава да ситне честице земље дођу у додицај са свим деловима корена и испуне шупљине између појединих жила. Набачену земљу треба у неколико махова добро угазити и ако је слабе плодности, додати 1—2 лопате компоста или згорелог стајњака, пазећи при томе да ђубре не дође у додир са жилама и деблом воћке. Напоследку се око воћке стави још један мањи слој земље, који се остави неутажен и воћка привеже уз колац ликом (рафијом), каквим канапом или танким врбовим прутом. Везање се врши на прекрст у облику осмице тако, да део веза на садници буде височији, а на коцу нижи, јер ће се приликом

слетања земље и садница мало спустити, па ће и вез доћи у хоризонталан положај.

Тиме је садња завршена, па се морало постарати да пружи младам вођкама најпотребнију његу, како би постигли жељени циљ тј. да нам се вођке што боље приме, добро напредују, брзо пророде и касније редовно и добро рађају, дајући квалитетне и здраве плодове.

По завршетку пролетње садње потребно је одмах извршити резидбу грана у круни младе вођке. Ово је неопходно потребно ради тога, да се успостави равнотежа између кореновог система и надземних делова, као и да се делује на правилно формирање круне. Ако се не би одмах извршило прикрађивање грана путем резидбе, појачала би се транспирација (испаривање воде из биљке), а коренов систем, који је знатно умањен приликом вађења и пресађивања, не би био у стању да надокнади толики губитак воде, што би могло довести до сушења посађених стабала. Код јабучастог воћа ова резидба је дужа тј. отстрани се само мањи део младара, а код коштичавог краћа тј. отстрани се већи део младара. Код извођења резидбе треба пазити да се спроводнице(вођице) оставе увек дуже од осталих бочних грана и да се пресеци праве косо изнад пупољка који се остављају као вршни и са вањске стране младара. Сувишне младаре треба сасвим уклонити.

Врло је добро око младих вођака земљу уредити у облику чиније (зделе) и застрети (мулчирати) сламатним стајњаком, сламом, папрати и сличним материјалом, како би се што боље сакупила и очувала влага у земљишту. У случају да пролеће и лето буду сушни, треба неколико пута извршити обилније заливање или, ако је могуће, наводњавање.

Земљиште, у младим вођним засадима најбоље је одржавати обрађивањем целе површине. При томе се простор између вођака може добро искористити гајењем разних окопавина за људску и сточну храну, као што су: кромпир, пасуљ, купус, јагоде, сточна репа и разне друге повртарске биљке. Могу се са успјехом и без штете за младе вођке, гајити и сточни грашак и грахорица; затим лупина и сличне биљке за зеленишно ђубрење. За то време, земљиште око дебла вођака у кругу од око 2 метра у пречнику, одржава се, као што је речено, чешћим окопавањем и разбијањем покорнице, одржавајући облик чиније, или се врши застирање.

Младе вођке треба у првим годинама редовно ђубрити стајским ђубретом, а у пролеће и лето прихрађивати вештачким ђубривима. Количина ђубрива и начин ђубрења зависи од особина и квалитета земљишта и других чинилаца.

Морамо такође имати у виду да су наше вођке током године изложене дејству разних болести и штеточина, против којих морамо водити сталну и упорну борбу. Зато, да би успели у тој

борби, морамо на време обезбедити одговарајућа средства. То су воћне прскалице и хемиски препарати за зимско и летње прскања воћа. Многе штеточине и болести можемо сузбити, или смањити њихово штетно дејство применом разних агротехничких мера. Треба увек бити обазрив, па на време уочити заразу и тражити помоћ и савет пољопривредног стручњака.

Тако ће наше воћке брзо и добро напредовати и ући у зиму способне да издрже ниске зимске температуре и мразеве. Сада се још морамо побринути да заштитимо младе воћке од зечева, који могу током зиме огулити кору на деблима и тиме изазвати сушење и угинуће целих воћних стабала. Најлакше ћемо воћке заштитити од зеца, ако им дебло пре зимских мразева и снега замотамо кукурузовином (шашом), сламом, стабљикама дувана итд. Код замотавања треба пазити да цело дебло буде покривено заштитним материјалом који треба чврсто везати при дну, на средини и при врху. Веже се ликом (рафијом) или каквим канпом. Ко има могућности најбоље ће учинити, ако цео воћњак или бар поједина стабла огради дрвеном оградом или плетеном жицом, тако да зечеви не могу ући и причињавати штету. То би уједно била и добра дуготрајна заштита од стоке, па и немарних људи.

То су најважније мере његе, које треба пружити младим воћкама у првој години после садње. Ако и у наредним годинама будемо марљиво и на време спроводили одговарајуће агротехничке мере и његу воћака, наш рад и задаци ће се вишеструко надокнадити обилнијом бербом и квалитетом плодова.

Ђ. Ч.

Резидба винове лозе

РЕЗИДБА ЛОЗЕ је најсложенији рад у виноградарству. Њоме се најбоље задире у живот лозе. Од тога, да ли је резидба правилно извршена, зависи какав и колики ћемо добити род, не само у тој години већ и неколико година последије тога. Ако се резидба не би никада вршила, чокот би се јако разграњао, родни ластари би се јако удаљили од стабла, грозђа би било једне године исувише, а наредних година не би га било уопште, а усто би болести и штеточине чиниле велику штету како грозђу тако и осталим дјеловима лозе. Зато резидбу морају обављати најстручнија лица и добри познаваоци тога посла, док готово све друге послове у виноградарству могу вршити и мање стручни радници.

Код нас резидбу често врше једнако сваке године не водећи рачуна о низу чинилаца, који су на овај или онај начин утицали на лозу.

Да би се резидба могла правилно извршити, треба познавати који ластар (брдун) даје род, а који не даје, како резидбу подноси нека сорта, каква је родност окаца на ластару, какве је снаге чокот, какве су биле климатске прилике прошле године и како је одређени чокот подносио до тада примијењену резидбу на њему.

Ластар који избије из притајног окца на стаблу или из старог дијела лозе не доноси род, због чега се такав ластар зове јаловак. Ако се јаловак ореже на једно окце идуће године избије ластар који по правилу не доноси род (изузетак је код јако родних сората), али у другој години је родан. Према томе, по правилу, род код лозе доноси само једногодишњи ластар, који је избио из двогодишњег дрвета.

Родност окаца на једногодишњем ластару зависи од мјеста на коме се окце налази, од сорте, зрелости ластара, временских услова у протеклој години и др. Окца средине родног ластара садрже највећи број проздова, а овај број опада идуће ка основи и врху ластара. Према томе није свеједно да ли ћемо оставити на једном ластару више кондира са по два до три окца или један лук (брдун) са онолико окаца колико имају сви кондири. На луку ће се појавити много више гроздића него на свим кондирима и чокот ће бити више оптерећен.

Како ће се један чокот резати зависи од сорте. Стара је пракса да се стоне сорте (разаклија чауш, Афуз-али и др.) а то долази отуда што се код стоних сората прва родна окца појављују тек од четвртог, а код винских сората на другом или трећем окцу.

Уколико је прошла година била сува и топла, нарочито у вријеме формирања окаца, (почетак лета), онда ће ластари бити зрелији, а окца роднија, те треба краћа резидба. Такође и виноград који је у прошлој години донио велики род треба краће резати да му се снага поправи.

Квалитет грозђа односно вина зависи од бујности лозе и количне произведеног грозђа тј. од односа између тежине произведеног грозђа и лозе на чокоту. Уколико је већа тежина грозђа, утолико је квалитет слабији. Према томе резидбом се може утицати да се добије грозђе бољег или горег квалитета. Главни је, дакле, наћи границу до које мјере се може оптеретити чокот, а да се не изгуби у квалитету и да се чокот не изнури. Ако је грозђа сувише много, а лозе према њему мало, онда је мало лишћа, а коријен недовољно јак да може дати довољну количину хране, која је потребна за грозђе, те чокот може да троши резервну храну и тиме слаби, а квалитет гражђа опада. У том случају треба скратити лукове или кондире приликом резидбе. Напротив, ако смо одвише кратком резидбом мало оптеретили чокот, он постаје бујан, јављају се јаловци, грозђа се добија мало.

Средње бујан чокот орезује се на исти начин као и прошле године.

При резидби остављамо од два ластара, по правилу, онај који је близу земље. Ластаре испод глава не остављамо сем у случају подмлађивања, а такође ни оне из средине, ради бољег провјетравања и осветљења. Остављени ластари треба да су по могућности правилно распоређени ободом чокота.

Када се изврши резидба лозе то зависи од климатских услова и старости винограда. Старе винограде треба резати у прољеће, док се с јесени орезују сви млади виногради до четврте године, као и они који су у току прошле године ослабили или се изнурили било од напада болести и штеточина, било од повреда града и других непогода, било од великог рода, јер се овом јесењом резидбом повећава бујност, а смањује родност. Код нас се резидба обавља обично од половине фебруара до половине марта — према временским приликама. У нормалним условима лозу треба резати прије кретања сокова. Ако нам је виноград пребујан и услед тога слабо родан, онда резидбу треба извршити касније, да би се изазвало задржавање вегетације и већи губитак сокова услед сузења лозе. Приликом резидбе, нарочито старих винограда, треба извршити механичко чишћење чокота. Том приликом треба отстранити и стару кору, под којом налазе повољно склониште разне штеточине винове лозе, а нарочито грожђани мољац. Наши виноградари ову радњу такорећи и не обављају, што има за посљедицу брзо пропадање чокота. Приликом резидбе мора се пазити да пресјек не буде сасвим близу пунољка, већ изнад овог 1—2 см. и да пресјек буде кос и са супротне стране од посљедњег окца, тако да се текућина од сузења и кише не би сливала на окце и излагало га мразу и труљењу.

Душан БОЉЕВИЋ

Топле леје за производњу расада

МЈЕСТО ЗА ПОДИЗАЊЕ топлих леја треба да је од југа, југо-истока и југозапада сасвим отворено, а од сјевера заклоњено. Југу изложена мјеста најбоља су за топле леје. Уколико сунце преко дана топлу леју дуже обасјава и уколико је леја од сјеверних и хладних вјетрова боље заклоњена, утолико ће успјех бити сигурнији. Мјесто мора бити оцједно, мало узвишено да се вода не може ни у ком случају на леју сливати, а још мање у њеној околини задржавати. Мјесто гдје су леје постављене требало би да је увијек на видуку, под свакодневни надзор.

Топле леје састоје се из надземног и подземног дијела. Подземни дио је рупа, која се пуни ђубретом, које загријавањем и

труљењем даје потребну топлоту, а надземни је у већини случајева дрвени сандук без дна, у који се поврх ђубрета сипа земља. Сандук је покривен стакленим прозорима, како се земља не би расхладила док би се расад или поврће у леји заштитило од спелњих непогода.

Топле леје могу бити покретне и непокретне. Код покретних сандук се не утврђује за земљу, већ се након производње расада скида, па се ту сије касни расад или сади поврће, а сандук се остави на сувом мјесту за идућу зиму. Покретних топлих леја имамо и без сандука, тзв. „холандске леје“, о чему ће касније бити говора. Непокретне леје су или до дна рупе озидане зидом или су умјесто зида обложене даском, или су, пак, ако је земља околу рупе чврста, сандуци на леји учвршћени кочићима. Непокретне леје израђују се у већим повртларствима.

Код нас су највише у употреби непокретне топле леје или тзв. „француске леје“. Због своје практичности за вријеме рада највише се употребљавају леје следећих димензија: дужина 8 м, ширина 1 м а дубина према потреби од 0.30 — 100 цм већ према томе у коме се мјесту подижу и у коме се мјесецу пуне. Ако се пуне у јануару и у хладнијим предјелима леје ће бити дубље, те захтијева трајнију и већу топлоту, а и више ђубрета. Дужина и ширина леја зависи од потребе и дужине прозора са којим располажемо. Леје са мање од 4 прозора не би требало правити, јер се брже хладе.

Сандук за леју треба да је што простији и једноставнији а да ипак свом циљу удовољи. Даска би требало да је сува, дебела и здрава. Сирове и танке даске се искриве и извитопере, већ после неколико недеља употребе, а у топлој влази оне брзо труну, те се више не могу употребити. Смрчеве даске премазане фирнајзом јевтиније су и трају дуже. Ширина сандука прави се по дужини прозора а то је обично 150 цм. Сандук је са горње стране висок 45—55 цм, а с доње 30 — 40 цм, како би прозори имали довољан пад да се киша брзо слива и да сунце леју боље загријава. На сандуку између свака два прозора ставља се попречна летва за учвршћење сандука да се даске не извитопере.

Кад је више леја једна испод друге онда се стаза оставља широка 50 цм, ради пролаза и попуњавања (облагања) леја за вријеме хладних дана.

Обзиром на скупоћу материјала за израду леја, а и за потпуно и рационално искоришћавање земљишта код нас поготово у јужним предјелима требало би форсирати тзв. „холандске“ топле леје. На одабраном земљишту ископчи се површина за леје. Коци се побијају на размак од 1 — 3 м, а да остану 15 — 20 цм изнад земље са сјеверне, а око 5 цм са јужне стране. На коце се прибију летве а на ове поставе прозори. Умјесто даске или зида испод летва набије се добро иловача, а изнутра мало углача да има љепши изглед. Овакав земљани рам одличношти-

ти усјеве од студени. Загријавање оваквих леја врши се на начин као и код осталих леја. У тим лејама након вађења расада сади се поврће, а идуће године оне се преносе на друго мјесто. На тај начин ђубри се већа површина земљишта и леје не постају легло штеточина и болести, што је чест случај код осталих врста непокретних леја.

За загријавање леја у нашим приликама за сада је најбоље употребљавати коњско ђубриво, а по могућности стављати по један слој лишћа, јер се оно спорије раствара и дуже задржава топлоту.

Ђубриво за топлу леју треба да је скорашње. По дну рупе леје ставља се лишће, грање или слама да земља не би одвлачила топлоту из ђубрива. Тај слој не треба да буде већи од 10 цм. Затим се оно слаже у растреситом стању са вилама почињући са једне стране леје до врха дасака од 30 — 60 цм дебљине, већ према потреби. Равномјерно стављање ђубрива и добро растресање главни је услов за правилно слијегање и једнолично загријавање леја. Ако се ђубриво напољу охладило, у леји га пошто се сложи, треба прелити врелом водом, а такође иако је суво. По слагању пазити да не остају клупчад ђубрета, те приликом гажења ако има удолица одмах придати ђубрета. Након овако сложеног ђубрета покривам леју са асурама од сламе, а затим дрвеним поклопцима. За 2 — 3 дана леје се загрију и почну пушити па се тада погазе и у њих наспе земља.

Топле леје

Земља за топле леје спрема се од добро сагорелог ђубрета, обично од онога које је прве године служило за загревање леја, затим ливадске или утринске земље. Ливадска земља се спрема на тај начин што се ископа бусење дебело око 10 цм дебљине и преврнуто сложи на хрпе гдје остаје неколико мјесеци, па се после употребе са згорелим ђубретом. Она служи да биљци да чврстину. Трећи и неопходни састав је пијесак. Он је пропустљив и као такав потребан. По могућности ову земљу треба прије припремити и чешће мијешати, прије употребе просијати, да несагорјели и непотребни дијелови не пролазе кроз сито. Просијана земља једнообразна је и сипка а добија и више ваздуха. Припремање земље за леје врши се код сијања обично овако: 3 лопате ђубрета, 1 лопата ливадне земље и 1 лопата пијеска. Земљу у леју сипати на ђубре у дебљини 15 — 20 цм. За 3 — 4 дана након тога леју треба прозрачити, земљу грабуљама растрести да изађу отровни гасови из ђубрета а потом вршити сјетву.

У лејама се може осим расада вршити и производња поврћа.

П. ПОПОВИЋ

Цвијеће као украс дома

ПО СВОЈОЈ сложености боја, пријатном мирису и разним облицима, цвијеће је прави дар природе.

Мало цвијећа на прозору и око куће, макар она била и неугледна, уклониће са ње утисак лошег изгледа и једноставности, даће јој ведрину, а нашем оку пријатан одмор и расположење. Оно нас наводи на укус, ред и чистоћу која мора да влада и у самој кући. Цвијећу није мјесто само по парковима и баштама градова, већ свуда гдје живе напредни људи који воле оно што је лијепо и који се боре да створе себи љепши и пријатнији живот. Цвијећем ми увеличавамо нашу радост и весеље, као што њиме ублажавамо бол и тугу.

Међутим, није довољно само вољети цвијеће и уживати у њему већ је од тога много важније знати га његовати.

Собно цвијеће мора се његовати у посебним условима за разлику од баштенског. Оно се мора смјестити у собу тако да има довољно свјетлости, топлоте, влаге и ваздуха. Поједине врсте цвијећа прилично се разликују међу собом у захтјевима а нарочито у погледу свјетлости и топлоте. Биљке које бујно расту као на примјер цикламе, папрати, цинерерије, примуле и др. треба смјестити што ближе свјетлости, уз сам прозор, док биљке са грубљим кожнатим листовима као што су: *Aspidistra*, *Ficus*, *Diasena* и сл. можемо смјестити и мало даље од прозора. Најповољнији су услови за чување и његу цвијећа ако су прозори на

соби окренути према југу, а у просторијама са централним гријањем ако су прозори окренути на исток или запад.

У погледу захтјева према топлоти разликујемо три групе собног цвијећа:

Биљке за собу у којој се лежи. У ову групу спадају: *Asparagus*, *Aspidistra*, *begonia*, *dracena*, *Gloxinia*, папрати, палме, *Philodendron*, *Tradiscantia* и др. Температура у соби у ко-

Geraniums

јој се ове биљке налазе треба да износи 15 — 20°. Правилном његом ове биљке успијевају у соби и преко љета. Биљке за мање топлу собу. Овдје спадају: *Aralia*, *Cala*, циклама, фикус, примула, руже и др. Потребна температура за ове врсте износи

10 — 15°. Ако цвијеће у соби држимо на већој од наведене температуре поставићемо га што даље од пећи. Љети га можемо држати вани. Биљке за хладну собу. У ову групу спадају: *Aucuba*, *Cactusi*, *Agave*, чуваркућа, *Kamelia*, *Kalceolaria*, *Fuchsia*, *Petunia*, *Juca*, шебој, хризантеме, каранфили, лимун, олеандер, ловор и др. Ова врста најбоље презимљује у хладној соби, али у којој температура не смије да иде испод нула степени. Љети их је најбоље његовати у башти.

Цвијеће без обзира којој од ових група припада, несмијемо преносити након што га купимо од баштована нагло у топлу, односно хладну собу, а да га претходно не навикавамо на одговарајући температуру у стану и на тај начин што ћемо га провести кроз просторије које су умјерено загријане у току 2 — 3 дана. Нагла промјена температуре штоди цвијећу.

КАКО ТРЕБА ЗАЛИЈЕВАТИ ЦВИЈЕЋЕ У СОБИ?

Све врсте собног цвијећа не смијемо залијевати подједнако, Залијевање је потребно свакој биљци, али сувишна влага чини земљу киселом и сувише влажном због чега коријење оболи и почиње трунути. Често је земља на површини саксије сува у топлим собама што не значи да је недовољно заливена. Да би се у то освједочили треба прстом укупати земљу 2—3 цм и уколико се не осјети влага онда цвијеће залити. Саксија за цвијеће мора на дну бити шупља како би из ње могла отицати сувишна вода. Приликом садње рупица се покрије парчетом цријепа, како би се спријечило запушавање рупе и омогућило отицање воде. Најбоље је залијевати цвијеће предвече (ово нарочито љети) и ујутру. Залијевати треба устајалом водом, која није хладнија од собног ваздуха. Цвијеће у саксијама добро је више пута прскати. Ако нема специјалне прскалице можемо се послужити и обичном четком. Њу намочимо у воду и вршимо прскање на тај начин што превлачимо прстима преко ње у близини самог цвијећа. Ово се ради због тога да би се уклонила прашина са лишћа и омогућило му се да слободно дише. Са лишћа *Ficusa*, палми, олеандера и осталих широколисних биљака праšину можемо скинути и влажном крпом.

КАКО И КАДА ТРЕБА ПРЕСАЂИВАТИ СОБНЕ БИЉКЕ?

Биљку пресађујемо онда кад им је саксија постала премалева или земља у њој исцрпљена. Неке врсте захтијевају пресађивање сваке године, док друге остају у истој саксији 3 — 4 године као на пр. палме, *Kamelie*, *Сала* и сл. Приликом пресађивања поступамо пажљиво са коријеном и са њега уклањамо само натруле дијелове. Да се земља брзо не истроши треба је залијевати соком или раствором вјештачких гнојива. Биљке које преко читаве године вегетирају у саксији као напр. палма, мо-

жемо пресађивати у свако доба године. Руже у саксијама пресађујемо у јулу и августу. Неке врсте као: *Dracene*, *Fuxie*, *Tradescantie*, *Pelargonie* и др. добро је 2 — 3 пута годишње пресађивати, јер онда бујније и љепше расту. Прије пресађивања земљу у саксијама морамо залити, затим саксију лагано изврнемо, па придржавајући биљку са бусеном лијевом руком, пажљиво ударамо неколико пута рубом саксије о сто, а уколико нам то не успије ножем одвојимо бусен од саксије опрезно, повлачећи унутрашњим зидом саксије пазећи да се не повриједи коријен, и на крају уколико нам и тај начин не успије разбићемо саксију. Значи у сваком случају биљку приликом пресађивања треба са свом земљом извадити из саксије.

Извађеној биљци из саксије ножем одрежемо прерасле дијелове коријена па онда оштрим дрвцем растресемо спољашњи слој бусена. У нову саксију у којој садимо, прво ставимо комадић цријепа на рупицу за одвод воде, наспемо нешто земље и биљку положимо тачно у средину саксије, а на 1 — 2 цм испод горњег руба саксије оставимо празно за заливање. Придржавајући пажљиво лијевом руком биљку, десном насипамо земљу у саксију и комадићем дрвета лагано набијамо земљу. Земља коју употребљавамо за пресађивање не смије бити ни сува ни превише влажна.

Најбоље је ако се земља приреди на сљедећи начин: узмемо 2 дијела обичне вртне земље, 4 дијела шумске — хумусне земље, 2 дијела компоста и 1 дио пијеска, све то добро измијешамо, а онда просијемо. Ова смјеша одговара за већину врста цвијећа. Након пресађивања сваку саксију треба добро залити.

Биљке које имају луковичаст и гомољаст коријен, те развијају жилни систем испод гомоља односно луковице, садимо плитко у земљу, тако да им врх вири изнад земље. Такве су бегоние, цикламе, туберосе, тулипани, нарцис и др. Оне луковице и гомољи код којих се коријен развија изнад луковице односно гомоља, као што су све врсте љиљана, садимо дубље.

КАКО ТРЕБА ЂУБРТИ СОБНО БИЉЕ?

Ђубрење собног цвијећа не врши се преко зиме када биљка мирује, него у прољеће и преко љета. Биљке које узгајамо ради бујног лишћа заливамо раствором вјештачких ђубрива. Оне биљке које љети чувамо у башти заливамо и разријеђеном осокм. Болесне биљке не ваља ђубрити.

Марица ПОПОВИЋ